

LIBRIS

We know

MONIQUE DE KERMADEC

Copilul precoce

Cum îl pregătim pentru lumea de mâine

Traducere: Diana Gabor

NICULESCU

Cuprins

<i>PROLOG</i>	11
<i>INTRODUCERE</i>	15
1. CE ESTE PRECOCITATEA? PUTEM SĂ O LIMITĂM LA UN ANUMIT IQ?	19
Istoricul conceptului: primele teste de inteligență ...	21
Caracteristicile precocității	32
2. PĂRINȚII SUNT ALIAȚII FUNDAMENTALI AI COPIILOR PRECOCE	39
Importanța prezenței parentale	41
Stiluri diferite de educație	49
Întrebările preliminare pe care trebuie să și le pună părinții	53
Conflictul între valorile parentale și cele sociale	56
Relațiile în sânul familiei	59
3. CE AR VREA PĂRINȚII SĂ ȘTIE COPILUL LOR PRECOCE	67
Nu accepta ca precocitatea să fie o problemă	68
Fii un model pentru ceilalți	68
Păstrează-ți integritatea și valorile.....	69
Pune-ți toată energia în proiectele tale	69

Perseverează fără să-ți fie teamă de eșec.....	69
Învată să ceri ajutorul.....	70
Leagă relații de prietenie	70
Folosește-ți talentele pentru a da un sens vieții tale și pentru a contribui la binele lumii	70
Nu uita că te iubim	71

4. CE AR VREA COPIII PRECOCE SĂ ȘTIE PĂRINȚII

LOR	73
Sunt un copil.....	73
Rămân doar un copil	74
Sunt hipersensibil	76
Atunci când nu fac ceea ce mi se cere, nu este întotdeauna pentru că nu vreau, ci adesea pentru că nu pot.	77
Ascultați-mă	79
Concentrați-vă asupra punctele mele forte, mai degrabă decât asupra slăbiciunilor	80
Lăsați-mă să vă cer autorul, nu mi-l impuneți	83
Iubiți-mă necondiționat	83

5. ÎNCURAJAREA INTELIGENȚEI EMOȚIONALE 85

Ce este inteligența emoțională?	86
Inteligența emoțională și precocitatea	93
Etapele dezvoltării emoționale	105
Particularitățile legate de precocitate	110

6. DEZVOLTAREA INTELIGENȚEI RELAȚIONALE.....119

Ce este inteligența relațională?	121
Inteligența relațională și precocitatea: găsirea locului printre semeni	125

Inteligența relațională și precocitatea: găsirea locului
alături de adulți și în societate136

7. STIMULAREA INTELIGENȚEI CREATIVE

ȘI A INTELIGENȚEI PRACTICE155

Ce este inteligența creativă?156

Inteligența practică și „inteligența câștigătoare”159

„Inteligența câștigătoare” și precocitatea161

Cum dezvoltați această inteligență creativă și practică
la copilul precoce?166

8. PĂRINȚII ȘI REUȘITA171

Clarificarea poziției în ceea ce privește reușita172

Ajutați-vă copilul să-și fructifice talentele176

Care sunt calitățile de care are nevoie copilul
dumneavoastră pentru a reuși?177

Ajutați-vă copilul să-și dezvolte calitățile177

Putem „crește IQ-ul” copilului?179

Ajutați-vă copilul să-și identifice propriile talente179

Sunteți un model pentru copilul dumneavoastră,
dar cum cereți un sfat pentru a face alegerile
corecte?181

Protejați-vă copilul de anumite pericole exterioare...187

9. STUDIILE COPILULUI DUMNEAVOASTRĂ

PRECOCE191

De ce eșuează anumiți copii precoce?192

Încurajarea creativității copilului dumneavoastră.198

Ajutați-vă copilul să-și canalizeze spontaneitatea201

Efectele negative ale unei preocupări exagerate
pentru note202

Importanța calității relației părinte-copil	205
Renunțarea la miturile legate de precocitate	206
Stabiliți obiective corecte pentru copilul dumneavoastră.....	207
Acționați atunci când rezultatele școlare scad	210
Ajutați-vă copilul să muncească.....	212

10. MICĂ RECAPITULARE ÎN FOLOSUL

PĂRINȚILOR.....	217
------------------------	------------

<i>CONCLUZII</i>	<i>219</i>
------------------------	------------

<i>MULȚUMIRI.....</i>	<i>225</i>
-----------------------	------------

<i>BIBLIOGRAFIE.....</i>	<i>227</i>
--------------------------	------------

Capitolul 1**Ce este precocitatea?
Putem să o limităm
la un anumit IQ?**

Înainte de toate, și chiar dacă acest subiect nu mai e de mult un mister pentru marea majoritate, trebuie să definim precocitatea. Nu pentru a etala sau a pentru a reexamina studii, ci pentru a preciza, în modul cel mai științific posibil, domeniul pe care-l acoperă acest termen, și asta pentru a evita orice neînțelegere în înșiruirea noastră de cuvinte. Clarificând această noțiune, va fi mai ușor, prin urmare, să aprofundăm fiecare punct specific al precocității, problemele pe care le pune și atuurile pe care le oferă, pentru a-i sfătui cel mai bine pe cei cărora li se adresează această carte: părinții. Prin urmare, chiar dacă ei cunosc în linii mari problema precocității, se îngrijorează mereu de manifestările acesteia. Imediat ce atitudinea copilului precoce pare paradoxală sau, pur și simplu, originală, ei se întreabă, chiar dacă se exprimă sau nu, dacă acest comportament rezultă sau nu din precocitate, și ce răspuns i se potrivește. De altfel, vine întotdeauna un moment, în timpul consultațiilor, în care se plâng că nu li se explică niciodată

LIBRIS | We know books

ce înseamnă să ai un copil precoce și pun următoarea întrebare: „Ce este, de fapt, precocitatea?”

Nu putem deci evita să răspundem preliminar la această întrebare. Mai întâi însă să justificăm alegerea acestui cuvânt pentru a-i caracteriza pe copiii care fac obiectul prezentei lucrări. Supradotat? Dotat? Precoce? Mic geniu? Potențial mare? *Gifted*, cum spun englezii? Cum să-l numim pe acest copil, fără a ne pierde în dezbaterile și controversile pe care le declanșează fiecare dintre aceste cuvinte? Cum să abordăm subiectul cu bunăvoință și echidistanță? În realitate, există o altă problemă pe care trebuie să o abordăm fără stări de spirit: a vorbi despre precocitate deranjează, pentru că acest cuvânt ridică problema inteligenței, posibilitatea că aceasta nu este distribuită în mod echitabil tuturor, și că se poate manifesta foarte devreme la anumiți copii. În mod implicit, aceasta bulversează principiul egalității șanselor și, prin urmare, acela al uniformității programelor și metodelor care trebuie realizate pentru a-l asigura. Deoarece precocitatea îl diferențiază și-l singularizează pe copil încă din primii săi ani, acest fapt determină revizuirea și regândirea normelor, baremelor și metodelor recunoscute și aplicate în mod obișnuit.

Am ales aici termenul de „precocitate” pentru a mă conforma obiceiului francez, regretând totuși faptul că nu există un cuvânt mai adecvat. Dar care? „Talentat” desemnează mai degrabă calitatea unui artist, „supradotat” sau „dotat” sunt cuvinte încărcate de o conotație de elitism, dar în același timp caracterizează un domeniu particular excluzându-le pe altele – darul muzicii, al dansului, cel al copilului minune. „Potențial mare” reduce copilul la un fel de obiect

susceptibil de randament. Vorbim așadar despre „precocitate”, chiar dacă sunt conștientă că, în accepțiunea sa, precocitatea exprimă faptul că un copil nu este mai inteligent și mai luminat decât alții de vârsta lui, ci doar că e mai ager, și se subînțelege că pe parcurs va fi ajuns din urmă de ceilalți. Ori precocitatea este unul dintre indiciile acestor dispoziții, dar nu este unicul criteriu. Copil „genial” atunci? Nu: geniul și precocitatea aparțin unor categorii diferite. Un copil precoce se distinge printr-un coeficient intelectual ridicat, în mod general de 125 sau 130. Prin urmare, acest IQ nu face un Einstein sau un Leonardo da Vinci. IQ-ul nu va fi singurul criteriu pentru a defini precocitatea, și nici ea nu poate fi redusă la un simplu număr. În consecință, un copil se poate deosebi de ceilalți într-un număr mare de domenii, la fel de diferite unele de altele ca muzica și sportul, leadershipul și matematica, comerțul și franceza, și într-o manieră pe care testele de inteligență nu o pot cuantifica de fiecare dată.

Istoricul conceptului: primele teste de inteligență

Unii părinți sau bunici sunt surprinși, în urma consultațiilor, că nu au auzit de un asemenea fenomen în copilăria lor și mă întrebă dacă este vorba de unul de natură socială. Chiar dacă îl interesa deja pe Platon în *Republica*, precocitatea este, în Franța, un subiect de studiu relativ recent, care nu a fost adus în atenția publicului decât la începutul anilor 1990, grație emisiunii lui Jean-Marie Cavada, „Marșul secolului”. Populația la care face referire părea la acel moment

destul de marginală pentru a i se acorda un interes deosebit, deși aceasta reprezintă de fapt 2% dintr-o populație, oricare ar fi grupul de vârstă sau de sex, iar în Franța, aproape 400 000 de copii aflați la vârsta școlarizării, adică unul din doi copii per clasă. Această întârziere este cu atât mai curioasă cu cât Franța a fost prima țară care s-a interesat de această problemă. În 1905, guvernul francez i-a cerut lui Alfred Binet, directorul Laboratorului de psihologie fiziologică de la Sorbona, să studieze dezvoltarea psihologică a copiilor. Alfred Binet, ajutat de Théodore Simon, a inventat atunci primul test pentru „nivelul mental”. Această scară de măsură a fost reluată trei ani mai târziu de Lewis Terman, un psiholog american dornic să dispună de un instrument pentru evaluarea și compararea inteligențelor și să finiseze astfel studiul care-l pasionase de când citise cartea lui Francis Galton, publicată în 1869, *Hereditary Genius*. După părerea acestuia, geniul este ereditar.

În 1911, la Stanford, Lewis Terman a început să testeze în mod sistematic copii cu ajutorul unei noi scări, plecând de la cea a lui Binet: s-a născut astfel testul coeficientului de inteligență. Zece ani mai târziu, preluat de universitățile locale, Terman și-a extins testele în principalele orașe din Statele Unite unde un grup mare de copii presupuși „precoce” au fost selecționați de către profesorii lor. Directorii școlilor au acceptat să dea numele a trei dintre cei mai buni elevi din clasă, cei mai inteligenți, și numele celui mai înzestrat din anul precedent. Au fost așadar aproape 250 000 cei care au răspuns acestor prime criterii și care au fost supuși testului „Stanford-Binet”. Dintre ei, Terman a reținut cei 643 de

copii care au atins un IQ de 140, și câțiva dintre frații și surorile lor au fost testați la rândul lor. La acest număr s-a adăugat cel al copiilor reperați de însuși Terman. În total, au fost 1 444 de copii de colegiu și liceu, numiți „termitele”, un omagiu adus cercetătorului care a inițiat aceste studii. Acești copii și tineri au constituit primul grup de studiu al copiilor precoce din lume. Au fost urmăriți ca atare timp de șaptezeci de ani!

Grație Termitelor, au putut fi stabilite, cel puțin în linii mari, primele răspunsuri la întrebările pe care și le puneau oamenii de știință asupra precocității. Posedau oare copiii precoce caracteristici fizice sau mentale specifice? Trăsături de caracter particulare? Care a fost viitorul lor? Care au fost suferințele lor? Care sunt interesele lor, gusturile, punctele slabe? Au probleme de sănătate care să le fie caracteristice, din punct de vedere fizic sau mental? Cum arată mediul lor familial, școlar? Ce domenii culturale îi impresionează mai mult? Există un hiat între nivelul lor intelectual și nivelul lor școlar? Cu ajutorul acestor teste și chestionare complete și precise, care întregeau cu scrupulozitate anturajul acestor copii, Lewis Terman a reunit o masă formidabilă de informații. Aceste date au fost publicate în 1925 în *Genetic Studies of Genius*, îmbogățite de rezultatele următoare efectuate doi ani mai târziu.

În mod regulat, pe parcursul anilor de studiu și de viață profesională a Termitelor, Lewis Terman a continuat testele și analizele, precizând succesiv în lucrările sale întrebările pe care continuă să și le pună, astăzi, părinții copiilor precoce. Se menține IQ-ul lor? Reușita lor școlară corespunde

speranțelor pe care le-a prevestit? Mai târziu, când acești copii au împlinit 30 de ani, Lewis Terman i-a întrebat dacă reușita lor profesională a urmat cursul succesului lor universitar, la fel ca și viața lor afectivă. Chestionarele și testele s-au succedat, din cinci în cinci ani, și s-au perpetuat după moartea lui Lewis Terman, în 1956, datorită discipolilor săi care au continuat experimentul. Vârsta medie a Termitelor era de 78 ani atunci când a fost publicat, în 1955, ultimul dintre studiile la care s-au supus toată viața lor. Grație volumelor „Bibliei” lui Terman, *Genetic Studies of Genius*, portretul robot al copiilor precoce – din generația 1920 – a putut fi schițat în linii mari. Iată-l:

- Copiii precoce aparțin unui mediu sociocultural net superior mediei: 29,1% dintre tați „cadre de conducere sau profesii libérale”, față de 2,9% din populația din Los Angeles și San Francisco. Nivelul de educație este mai ridicat: tatăl sau mama au o diplomă de studii superioare în 26,4% dintre familii (față de aproximativ 1% din populația americană).
- Copiii dotați sunt precoce: pronunță primele lor cuvinte cu trei luni și jumătate mai devreme decât media; jumătate dintre ei știu să citească înainte să meargă la școală.
- În general sunt elevi buni, rezultatele lor variind în funcție de materie, la fel ca la ceilalți copii. Superioritatea lor asupra altora este mai puțin perceptibilă la nivel școlar decât la nivel de IQ – însă raportat la cultura generală, aceasta este net superioară: niciun copil Terman

supus testului de „informație generală” n-a primit o notă inferioară notei medii a grupului martor.

- Copiii care au sărit o clasă au, de asemenea, rezultate bune și se adaptează la fel de bine ca și condiscipolii lor mai mari. Dacă există, problemele lor apar mai ales atunci când copiii sar două clase. În mod contrar, Termitele menținute în clasa lor de vârstă suferă prea puțin pentru că învață în mod spontan singuri.
- Studiul Terman distruge clișeele supradotaților suferinzi. Dimpotrivă, copilul precoce este mai bine dezvoltat și mai sănătos decât media, iar rezultatele sale sportive nu sunt inferioare față de cele ale celorlalți copii sau ale altor tineri. În schimb, din punct de vedere stereotipic, există mai mulți miopi în rândul copiilor precoce.
- În mod natural, copiii precoce sunt la fel de sociabili, de populari și de jucăuși ca și ceilalți, dar au prieteni mai în vârstă și le plac mai mult jocurile de reflecție. Citesc mai mult decât ceilalți și manifestă o curiozitate mai amplă în ceea ce privește alegerea lecturilor. De asemenea, prezintă o aviditate pentru cunoaștere și o mare originalitate în selecționarea centrelor lor de interes.
- Din punct de vedere afectiv, copiii precoce sunt tandri și au nevoie de blândețe. Optimiști, ei au uneori sete de idealuri, etică, rigoare și recunoștință.
- În marea majoritate a cazurilor, Termitele sunt neîndemânatică, iar abilitatea lor manuală este inferioară celorlalți copii.

În ceea ce mă privește, concluzia cea mai captivantă din studiul lui Lewis Terman se referă, fără nicio urmă de îndoială, la reușita Termitelor în viața profesională și socială. În 1945, atunci când acești subiecți au atins vârsta de treizeci de ani, el compară două grupuri dintre ei. Grupul „A”, constituit din cele 150 de Termite care au reușit cel mai bine, și grupul „C” cu Termitele care au reușit mai puțin bine. Dacă, la școală, nimic nu-i distinge pe primii de cei din urmă – același IQ mediu, aceleași rezultate –, diferențele apar de la liceu și se accentuează de-a lungul timpului, până în punctul în care 90% din cei din grupul „A” trec examenele din primii ani universitari, față de doar 37% din grupul „C”. Lewis Terman s-a întrebat de unde provenea această diferență între cele două grupuri. Astfel că s-a aplecat asupra mediului familial și a componentelor caracterului propriu al fiecăreia dintre Termitele celor două grupuri. A constatat că la cei din grupul „A”, părinții, frații și surorile frecventaseră universitatea sau școlile superioare de trei ori mai des decât la cei din grupul „C” și că majoritatea din „A” prezentau un punct comun care lipsea la cei din „C”: încrederea în sine și, deci, ambiția și perseverența. În concluzie, procentul divorțurilor în grupul „C” era de trei ori mai ridicat decât la cei din „A”.

Fără a trage concluzii pripite, acest studiu îmi întărește propria convingere: părinții sunt aliații fundamentali ai copiilor precoce. Datorită atenției, prezenței și ajutorului lor – vom reveni asupra acestor aspecte – toate speranțele pe care le oferă precocitatea se împlinesc, și prin urmare, acești copii înfloresc din punct de vedere intelectual, afectiv și social.

Bineînțeles, concluziile lui Lewis Terman nu sunt bătute în cuie; ele nu constituie nicio regulă absolută, nici portretul fără urmă de retuș al copilului precoce. Sunt chiar subiecte care necesită mare atenție prin prisma a două puncte din metodă. În primul rând, Lewis Terman și-a focalizat analizele pe o cercetare precisă: a dovedit că geniul era ereditar și, dacă a notat acest fapt în comparația dintre cele două grupuri A și C pe care tocmai le-am evocat, el a aprofundat prea puțin importanța mediului familial, și doar în primii ani ai copilului. Cine l-ar contesta azi? Mai apoi, Termitele au fost alese în grupul celor mai buni elevi din clasă, după indicațiile institutorului sau profesorului. Ce s-a întâmplat cu copiii aflați în situația unui eșec școlar? Testele date efectivului de elevi dintr-o clasă au revelat că, printre leneși, anumiți elevi aveau un IQ de 140! În mod curios, Lewis Terman nu a aprofundat paradoxul acestui rezultat care explică fără îndoială motivul pentru care, printre subiecții săi, puțini au devenit creatori sau „genii” într-un anumit domeniu.

Orice ar fi, exceptând câteva critici, rigoarea, parcursul, bogăția și întinderea analizelor și studiilor colectate de Lewis Terman au permis punerea bazelor lucrărilor și observațiilor serioase asupra precocității. Încă și astăzi, ele oferă domenii de cercetare atât pentru universitari, cât și pentru cadrele medicale, iar testul său, deși a fost rafinat, rămâne instrumentul privilegiat pentru a diagnostica precocitatea la un copil care prezintă anumite caracteristici. Cert este că portretul robot al copilului precoce a fost nuanțat, dar nimeni nu-i contestă trăsăturile principale. Așadar, datorită

lui Lewis Treman au fost puse la punct școli, asociații și programe pentru acești copii.

Putem evoca acum acest faimos test ce estimează coeficientul intelectual – sau IQ-ul – care permite diagnosticarea copiilor ce prezintă caracteristicile unei precocități. Acestea fiind spuse, aș răspunde unei îngrijorări pe care o formulează des părinții atunci când vin să mă consulte cu copiii lor. Nu voi intra în detalii tehnice și istorice, pentru a explica în linii mari. Coeficientul intelectual al unui individ este stabilit plecând de la teste ce evaluează capacitatea sa intelectuală globală – știind că inteligența acoperă ansamblul funcțiilor mentale corespunzătoare cunoașterii intelectuale și raționale – și aptitudinea sa de a se adapta la situații noi, de a descoperi soluții la dificultățile pe care le întâmpină. Aceste teste măsoară atât nivelul dezvoltării mentale la un copil, cât și forma inteligenței sale, care poate fi verbală sau practică. Țin să-i liniștesc pe părinți: testele sunt foarte simple, nu forțează și nu traumatizează copilul. Această baterie de teste a fost elaborată, în mare parte, în 1939, de un psiholog american, David Weschler. În paralel, testele Binet-Simon, modernizate în 1959, permit evaluarea dezvoltării inteligenței de la vârsta de 2 ani și evoluția acesteia din șase în șase luni până la vârsta de 5 ani, apoi din an în an până la 14 ani. Așadar, toți acești autori au creat teste foarte simple, reprezentative pentru comportamentul majorității copiilor de o anumită vârstă, al căror rezultat este notat pe o scară de la 0 la 140 și mai mult. Nota 100 este considerată ca fiind un coeficient mediu.